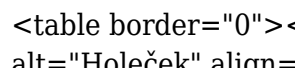

Holeček: Justice by neměla být černou skříňkou

 Přinášíme další ze série rozhovorů o moderních technologiích v justici, tentokrát s JUDr. Milošem Holečkem, dnes soudcem Krajského soudu v Brně.

V době konání našeho rozhovoru zastával JUDr. Miloš Holeček funkci předsedy Ústavního soudu ČR. Nyní působí jako soudce Krajského soudu v Brně. Text rozhovoru jsme však ponechali v původním znění.

Justice by neměla být černou skříňkou

Aby občan uspěl v soudním řízení a byl vynesena spravedlivý verdikt, kromě věcných argumentů, je třeba ctít také procesní pravidla. Tato pravidla však bohužel často nahrávají právě té ze stran sporu, která má zájmy přesně opačné. Dnes jsou však k dispozici jednoduché postupy, které šance pro nalezení spravedlnosti výrazně zvyšují. O využití informačních technologií v českém soudnictví jsme hovořili s předsedou Ústavního soudu ČR dr. Milošem Holečkem.

Pane předsedo, samo spravedlivé soudní řízení předpokládá věrný „spravedlivý“ záznam průběhu soudních jednání. V civilním řízení však zatím soudní spisy vznikají mimořádně neefektivní, nepřesnou a zastaralou metodou. Někteří dokonce hovoří o „kultu protokolace“. Nepřesný a zprostředkovaný záznam vede ke zbytečným průtahům a velmi silně zatěžuje i samotného soudce. Je tedy možné, aby si občan-účastník řízení pořídil svůj vlastní zvukový záznam sporu například digitálním diktafonem?

Samozřejmě. Je to také tak v zákoně (OSŘ) přímo explicitně uvedeno. Pokud by si účastník během řízení takovou nahrávku pořizoval třeba takovým přístrojem, jaký máte teď v ruce, jednání by to nijak nerušilo a bylo by to naprosto v pořádku. Zákon navíc jasně říká, že soudce sice pořízení záznamu může i zakázat, ale jen pokud by to soudní řízení rušilo. Svůj zákaz tedy musí odůvodnit. Ovšem jak znám třeba digitální diktafony, nedovedu si představit, že by mohly soud jakkoli rušit. Tím chci říci, že v pořizování záznamů, pokud je samotné řízení veřejné, nevidím vůbec žádný problém.

Mám ještě jiný podobný příklad využití IT. Pořízení úřední kopie soudního spisu je poměrně nákladná záležitost. Účastník zatěžuje úředníky. Soud musí mít pro rozmnožování

dokumentů dimenzované vybavení. Digitálním fotoaparátem lze ale pořídit přesnou kopii spisu velmi rychle a téměř zdarma. Účastník by tak nemusel platit ani úřední poplatky - kolky. Je to takto možné?

Jistě, uznávám pokrok ve všech směrech. Samozřejmě nějaký purista by mohl říci, že se to nesmí. Že toto zákon doslova nestanovuje. Zkuste si však představit, kdyby se naopak účastník rozhodl, že si celý spis prostě třeba ručně opíše, na což dle zákona nárok má. Zde vyniká ta absurdita. Personál soudu by mu musel vyhovět a to i kdyby toto „kopírování“ trvalo třeba půl roku. Několik takových účastníků a činnost soudu by se zcela paralyzovala.

Takže současný výklad zákona je, že si účastník svůj spis prostě ofotografuje sám a tím je to vyřízeno. A všichni jsou spokojeni.

Vím o případech, kdy občané s takovým požadavkem neuspěli a vyvolali značnou nevoli soudního personálu.

Pokud by měl být problém, je třeba to projednat přímo s dotyčným soudcem nebo funkcionářem soudu.

Jak se ale v takovémto případě na soudce obrátit? Soudce pak bude rozhodovat ve věci . Jak zamezit tomu, aby nevzniklo podezření z nekalých úmyslů strany nebo naopak případné podjatosti soudce?

Je třeba postupovat obezřetně, obrátit se na soudce například písemně. Nebo ještě raději na soudního funkcionáře. Proto také soudci odmítají přímý kontakt se stranami. Není to tedy proto, že by se nad účastníky vyvyšovali ale právě kvůli takovým možným podezřením.

Mohli bychom se ještě vrátit k záznamu líčení? Podle dr. Jana Vyklického se ve Španělsku, v občanskoprávním řízení, běžně používají úřední videozáznamy jednání. Možná zde existuje paralela. Ve Španělsku byla relativně nedávno krutá diktatura generála Franka. Tamní justice byla podobně zdevastovaná jako naše v období komunistické éry. Možná by i zde úřední videozáznamy mohly pomoci justici získat důvěru veřejnosti. Není lepší důkaz o spravedlivém řízení než takový, že je můžeme kdykoli vidět znovu na vlastní oči.

Soudím už řadu let. Dnešní možnosti se obtížně porovnávají. Nikdy jsem nebyl podezříván z nějaké

manipulace. Dívám se na to teoreticky. Připouštím ale to, co říkáte. Je pravda, že i kdyby to byl jediný případ z velkého množství, tak je třeba a je v zájmu věci, aby se možné problémy předem takto odstranily. Neumím však věc posoudit technicky a finančně. Tedy hlavně nutné náklady.

Pokud jde o velké peníze nebo vězení a strana může použít jakoukoli myslitelnou záminku k odvrácení neúspěchu, použije ji. Důkazem může být nedávný průběh známého případu - připravované vraždy novinářky. Podle médií advokáti ihned napadli soudce z podjatosti. Prý svou mimikou a nonverbálním projevem zvýhodňoval žalobu. Mohl by pak videozáznam chránit soudce před takovým podezíráním?

O této věci vím jen z médií. Obecně se mi to zdá přehnané. Ovšem nelze to vyloučit. Tady by byl videozáznam zcela na místě. Jednoznačně by takové obvinění vyloučil. Chránil by tak vlastně i soudce. To by bylo velmi pozitivní.

Navíc, takový videozáznam by se nemusel uchovávat navěky.

Jistě, byly by stanoveny lhůty, po jejich uplynutí by se nahrávky daly skartovat.

Rozsudky jsou pramenem práva a dávají občanům návod jak se chovat v konkrétních situacích. Paradoxně si na webu můžeme přečíst například rozsudky z USA a jiných zemí ale rozsudky českých soudů na webu nejsou. Neměla by být zdarma na webu přístupna databáze všech soudních rozsudků, soudů všech stupňů?

Podle mého názoru to u nás bude dříve či později také. Rozsudky jsou vždy vyhlášovány veřejně, takže to nepochybně jsou veřejné dokumenty. Písemná vyhotovení ale obsahují osobní údaje. V anonymizované podobě jsou ale soudní rozhodnutí Ústavního soudu a také Nejvyššího soudu, publikována na webových stránkách. Ovšem je pravda, že rozsudků nižších soudů se to zatím netýká.

Není zde rozpor? Rozsudek je vyhlášen veřejně se všemi osobními údaji a poté se jeho písemná podoba musí anonymizovat? Zřejmě je to také otázka zvyklostí té které země?

Ano, dá se o tom hovořit. Zatím je stav takový. Anonymizace se považuje za opatření k ochraně účastníků. Hovořili jsme ale o tom, že je možné si dění v soudní síni nahrávat. Anonymizace se tudíž může zdát trošku nadbytečná.

Je to také trochu filosofická otázka. Jak to udělat tak, aby ochrana nebránila získávání informací a

veřejnosti procesu. Naopak na druhé straně, aby slušný člověk nebyl vydán na pospas. Soudní praxe se nejspíš bude dále vyvíjet.

Moderní technologie by mohly umožnit justici poskytování zcela nových služeb. Občané by třeba mohli nahlížet do svých soudních spisů dálkově. Vše by bylo zabezpečené analogicky jako podobný přístup k bankovním účtům. Navíc by si mohli také ověřit zda a jak je věc vyřizována. A u kterého úředníka. Je to představitelné?

Je na odbornících, aby posoudili bezpečnost, konkrétní technologie a podobně. Pokud ale něco podobného funguje v bankách a pojišťovnách, tak je jasné, že by tomu v principu nemělo nic bránit.

Odpadlo by cestování, fyzická ochrana spisu ve spisovnách – to by bylo jistě velké ulehčení. Pokud by již soudní spisy byly elektronické. Kdyby se to zavedlo, musely by tyto věci být samozřejmě upraveny také procesními předpisy.

Neumím ale posoudit, jaký by byl zájem o takové služby. Vy si asi myslíte, že by to používaly spousty lidí. Já jsem jiná generace, mám jiné představy, možná, že by tolik zájemců o nahlížení do spisů touto formou zase nebylo. Tím ale rozhodně neříkám, že jsem proti. Jen uvažuji, jak zjistit, zda by se takto vynaložené prostředky opravdu vyplatily.

Ministerstvo spravedlnosti by nepochybně mohlo vyjít také ze zahraničních zkušeností nebo projekt otestovat v menším měřítku, ještě před plošným zavedením. Byla by to vlastně malá reforma, když uvážíme všechny důsledky.

Soudní spis, včetně případných příloh a video či audionahrávek průběhu řízení, by mohl být chráněn před manipulacemi elektronickým podpisem. Ochrana by byla dokonalejší, jednodušší a také levnější. Dokonce i doručování úředních zásilek by se mohlo dít v elektronické podobě.

To by opět bylo na znalcích, aby posoudili reálnost takové vize. Já mohu jen obecně říci, že například ono doručování musí být jasně upraveno. Je to otázka právní jistoty. Dále by to znamenalo velké náklady - materiální, časové. Na druhé straně, pokud by to vše znamenalo zjednodušení agendy a zvýšení bezpečnosti, bylo by to jistě velmi žádoucí.

Nedávno proběhlo setkání pod názvem „Do Evropské unie s výkonnou a efektivní justicí. Cílem bylo seznámit zástupce dvou světů - IT komerčních firem na jedné straně a představitele soudů, poslance a resortní ministry na straně druhé. Zdá se, že tito představitelé začínají nacházet společnou řeč. Myslíte, že je to reálná cesta k pozitivním změnám?

Takové osobní setkání a vzájemná debata obou stran je nejlepší ze zatím známých způsobů komunikace. I když jsem se bohužel nemohl osobně účastnit (3.června 2003 prezident republiky jmenoval nové soudce ÚS), tak takovou akci velmi vítám a podporuji.

Největší problém je prosadit podobné vize v parlamentu. Třeba v Británii nebo v USA proto existuje řada sdružení občanů, které se soudci na tomto úkolu spolupracují. Jejich členové jsou podnikatelé, banky, pojišťovny ale také jednotlivci. Cílem je vytvořit podmínky pro lepší fungování justice.

Ano, to je jistě velmi zajímavá myšlenka, která by stála za vyzkoušení. Pokud by se podařilo rozvinout takový dialog, bylo by to nesmírně záslužné. Nakonec doufejme, že k tomu přispěje i akce, o které jste hovořil před chvílí.

Text: David Kolaja

Foto: Igor Šefr

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Hledá se nejzásadnější podnikatelský zákon uplynulého roku. Další ročník Ankety Zákon roku odstartoval](#)
- [Zdravotnické prostředky ve světle nové právní úpravy EU – poslední rok na přípravu](#)
- [Souhrn významných legislativních událostí \(26.5. - 1.6.2008 \)](#)
- [ČR se stala členem Akademie evropského práva v Trevíru \(ERA - Europäische Rechtsakademie\)](#)
- [Kulatý stůl o reformě justice na půdě ČAK](#)

- [Bilance a plány ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila](#)
- [Souhrn významných legislativních událostí 31.12.2007-6.1.2008](#)
- [Jednal sněm Soudcovské unie](#)
- [Holeček: Justice by neměla být černou skříňkou](#)